

Konsekvenser av smitteverntiltak i grunnskolen – våren 2021

1 av 4 skoler måtte i perioder holde helt eller delvis fysisk stengt. Hver sjette skole slet med å få tak i elever. Oslo og Viken ble hardest rammet.

STATISTIKK | SIST ENDRET: 11.05.2021

Hovedfunn

- 25 prosent av skolene har måttet holde helt eller delvis fysisk stengt minst én gang i løpet av perioden 4. januar til 12. mars som følge av koronasituasjonen. I Oslo er andelen 60 prosent.
- 4 500 elever fikk et tilbud på skolen når skolen holdt fysisk stengt
- I en tilfeldig valgt uke (uke 10), var 102 000 elever borte fra skolen minst én dag, det utgjør 16 prosent av elevene. 46 prosent av fraværet var «koronarelatert».
- Totalt 17 800 lærere hadde minst én fraværsdag i uke 10. Dette utgjør 1 av 4 lærere.
- 94 prosent av skolene har hatt økte kostnader knyttet til smitteverntiltak.

Ekstra innsamlinger om koronasituasjonen

I mars 2021 ble det gjennomført en ekstra datainnsamling om koronasituasjonen i grunnskolen våren 2021. Innsamlingen dekker i hovedsak perioden 4. januar til 12. mars, og det er denne perioden vi viser til når vi skriver våren 2021 eller «perioden» eller annet ikke er spesifisert. For enkelte spørsmål har vi spurt for uke 10, for å få et spesifikt tall for en tilfeldig valgt uke i perioden.

Spørsmålene i innsamlingen om korona har ikke vært testet ut så grundig som de vanlige spørsmålene i GSI. Mange av spørsmålene har også en litt annen form enn ellers i GSI. Erfaring viser at det ofte er knyttet mer usikkerhet til kvaliteten på nye spørsmål. Tallene kan likevel gi et godt bilde av situasjonen.

1 av 4 skoler har måtte stenge fysisk

25 prosent av skolene (679 skoler) har måttet holde helt eller delvis stengt minst én gang i løpet av perioden 4. januar til 12. mars som følge av koronasituasjonen. Blant skolene som har vært helt stengt er det også noen som i tillegg har vært delvis stengt.

Den høye andelen skoler som har måttet holde stengt skyldes nok i hovedsak smittetrykket i denne perioden, men kan også komme av en økt aksept for å stenge skolen som virkemiddel ved smitteutbrudd av de muterte virusvariantene. I forbindelse med utbruddet i Nordre Follo ble det presisert at kommunene kunne stenge barnehager og skoler for å forberede til rødt nivå (Regjeringen.no).

Vi har ikke sammenlignbare tall fra høsten for hvor stor andel av skolene som måtte holde stengt.

Det er store geografiske forskjeller i andelen skoler som har vært stengt på grunn av korona eller smitteverntiltak våren 2021. I Oslo har 60 prosent av skolene vært helt eller delvis stengt. I Viken er andelen 45 prosent. Møre og Romsdal er fylket der lavest andel skoler har holdt stengt, med 11 prosent.

I tilfeller der hele skolen måtte holde fysisk stengt, var skolen i gjennomsnitt stengt i 3 dager. Rundt 40 prosent av skolene var fysisk stengt en dag og nesten 50 prosent av skolene i 2-5 dager. To skoler var stengt i 15 dager på grunn av smitteutbrudd. Skolene som måtte holde enkelte trinn stengt, holdt i gjennomsnitt stengt seks dager i perioden.

4 500 elever fikk et tilbud på skolen da den var fysisk stengt

Selv om skolene har vært stengt, har de hatt ansvar for å ha et tilbud til barn av foreldre som er ansatt i yrker med samfunnskritisk funksjon og barn med særlige behov. Totalt har 4 500 elever fått et tilbud på skolen da den var stengt. Det utgjør 3 prosent av elevene ved skoler som har måttet stenge helt.

1 800 av de som fikk et tilbud på skolen var barn med nedsatt funksjonsevne eller vedtak om spesialundervisning. 1 500 var barn av foreldre som er ansatt i kritiske samfunnsfunksjoner.

Årsak til at barn fikk tilbud på skolen

Årsak	Antall elever
Barn av foreldre som er ansatt i kritiske samfunnsfunksjoner	1 491
Barn med nedsatt funksjonsevne/vedtak om spesialundervisning	1 788
Øvrige utsatte/sårbare barn	1 234
Totalt	4 513

Flere kan ha takket nei til et tilbud på skolen når den har vært stengt. Dette var tilfelle våren 2020. En av årsakene til at folk takket nei, var smittefrykt og at kriteriet «særlige omsorgsbehov» opplevdes som stigmatiserende. Noen ønsket ikke at klassekamerater eller andre skulle se at de fikk et slikt tilbud (Bufdir 2020). Skolen har heller ikke hatt mulighet til å gi et tilbud til elever som er i karantene.

1 av 3 skoler i Oslo har hatt utfordringer med å få tak i elever

16 prosent av skolene, 446 skoler, oppgir at de har utfordringer med å få tak i en eller flere elever i perioden 4. januar til 12. mars. 13 prosent av disse oppgir at det gjelder én eller noen få elever, mens 3 prosent oppgir at det gjelder flere elever.

Andelen er høyest i Oslo, hvor 60 prosent av skolene har vært helt eller delvis stengt våren 2021. Her oppgir 33 prosent at de har hatt utfordringer med å få tak i én eller noen få elever, og 12 prosent oppgir at det gjelder flere. I Viken oppgir 21 prosent at de har hatt utfordringer med å få tak én eller noen få elever, og 5 prosent at det gjelder flere.

Utfordringen med å få tak i deler av elevgruppen under opplæring hjemme er noe vi kjenner igjen fra studier av videregående skole. I perioden med koronastengte skoler i mars og april 2020 rapporterte en tredjedel av skoleledere i videregående skoler at de hadde problemer med å få tak i noen få eller flere elever, mens et flertall av lærerne hadde opplevd dette problemet (Federici og Vika 2020).

16 prosent av elevene var borte minst én dag i uke 10

Totalt hadde 102 000 elever minst én fraværsdag i uke 10 (8.-12. mars), noe som utgjør 16 prosent av alle elevene. Det er en økning på nærmere 40 prosent sammenlignet med høsten 2020 (21.–25. september 2020).

Det var betydelig geografiske forskjeller i elevers fravær. 1 av 5 elever i Vestfold og Telemark og i Viken

hadde fravær i uke 10, mot 1 av 10 i Nordland og Rogaland.

Årsak til fravær blant elever i uke 10

Årsak	Antall	Andel
Syk/symptomer på korona	20 432	20 %
Syk/annet	38 466	38 %
Karantene	26 917	26 %
Andre årsaker	11 112	11 %
Vet ikke/ukjent/ikke gitt beskjed	5 089	5 %
Total	102 016	100 %

46 prosent av fraværet blant elevene i uke 10 var «koronarelatert». Det er ikke alle skoler som registrerer

årsakene til elevenes fravær, noe som gjør at en del koronarelatert fravær trolig også ligger i andre kategorier. I Oslo var 66 prosent av fraværet koronarelatert, mens andelen var 23 prosent i Trøndelag.

Vi har ikke sammenlignbare fraværstall for tidligere skoleår, det er derfor vanskelig å si hvor mye høyere fraværet var i vår sammenlignet med tidligere år.

Økt fravær blant lærere

Fraværet er høyere blant lærere enn blant elever. Totalt 17 800 lærere hadde minst én fraværsdag i uke 10 (8.-12. mars). Til sammen hadde 1 av 4 lærere minst én fraværsdag denne uken. Til sammenligning hadde 12 500 lærere minst én fraværsdag i uke 39 (21.–25. september 2020). Dette er en økning på drøyt 40 prosent.

Det totale fraværet er høyere blant lærere enn blant elever. Vi ser at de samme fire fylkene med høyest fravær blant elever, også har høyes fravær blant lærere. Forskjellene mellom fylkene i fravær er imidlertid noe mindre blant lærere. 3 av 10 lærere i Viken og Vestfold og Telemark hadde fravær i uke 10, mot 2 av 10 i Rogaland og Trøndelag.

38 prosent av fraværet blant lærere i uke 10 var «koronarelatert», som betyr at de enten var i karantene eller var syk/hadde symptomer på korona.

Årsaker til fravær blant lærere i uke 10

Årsak	Antall	Andel
Syk/symptomer på korona	3 279	18 %
Syk/annet	7 250	41 %
Karantene	3 949	20 %
Andre årsaker	3 658	21 %
Vet ikke/ukjent/ikke gitt beskjed	149	1 %
Total	17 830	100 %

Størst vikarbruk i Viken, Oslo og Vestland

Som følge av koronarelatert fravær, symptomer eller ansatte i risikogruppe hadde mange skoler behov for å sette inn ekstra ressurser i perioden 4. januar til 12. mars. Totalt rapporterte skolene om 41 554 dagsverk til vikarer i perioden 4. januar til 12. mars. Vikarbruken følger den generelle smittesituasjonen – det er Viken, Vestland og Oslo som rapporterer om høyest vikarbruk. Bare 24 prosent av dagsverkene ble gjort av vikarer med lærerutdanning/vikarer som oppfyller kompetansekrav for tilsetting. 76 prosent oppgir at skolen har hatt utfordringer med å skaffe vikarer med lærerutdanning utenfra i perioden.

Assistenter og fagarbeidere har fungert som lærere

Skolene har også satt inn ansatte som vanligvis har en annen funksjon på skolen til å fungere som lærere. Totalt rapporterte skolene at 10 191 ansatte som ikke er lærere, fungerte som lærere i minst en dag perioden 4. januar til 12. mars. Det er 2 791 færre enn høsten 2020 (uke 39, 21.–25. september) da 7 400 ansatte i annen funksjon måtte fungere som lærere.

Det var først og fremst personer i assistentstillinger og fagarbeidere som fungerte som lærere i denne perioden. Også personale fra ledelsen, ansatte i SFO, spesialpedagoger og øvrig personale fungerte som lærere. Også i høst var det i hovedsak assistenter som måtte trå inn som lærere.

8 prosent av skolene hadde rullerende oppmøte i uke 10

Det varierte mellom skolene hvorvidt alle elever kunne være fysisk til stede hele skoledagen eller om det ble praktisert rullerende oppmøte i uke 10. 8 prosent av skolene hadde rullerende oppmøte, altså at elevene enten var på skolen på ulike dager eller på ulike tidspunkter av dagen. På 0,5 prosent av skolene hadde alle elever opplæring hjemme hele uka. På 87 prosent av skolene kunne alle elever være på skolen hele skoledagen. 5 prosent av skolene svarte annet. Av de som oppga «annet» av grunnskolene var det mange som skrev at fysisk tilstedeværelse varierte mellom trinnene. Andre hadde kortere dager på skolen enn vanlig.

De yngste elevene var mest på skolen

De fleste skolene hadde undervisning på skolen for alle elever i uke 10. Andel skoler som måtte gi deler av (eller hele) opplæringen hjemme (digitalt) økte med elevenes alder og var høyest på ungdomstrinnet. På 1. trinn var det kun 4 prosent av skolene som ikke ga all opplæring på skolen, mens dette gjaldt 18 prosent på 10. trinn.

Det er store forskjeller mellom fylkene i hvor stor andel av skolene som har måttet gi store deler av undervisningen hjemme (digitalt). Oslo skiller seg markant ut. Her måtte over halvparten av skolene gi elever på 10. trinn en betydelig del av opplæringen hjemme. Det vil si at elevene enten fikk tilnærmet like mye undervisning hjemme og på skolen, at elevene hovedsakelig fikk opplæringen hjemme eller at de fikk all opplæring hjemme.

Noe redusert tilbud for elever med spesialundervisning og særskilt språkopplæring

20 prosent av elevene som er tildelt timer med spesialundervisning har fått færre timer enn normalt i perioden 4. januar til 12. mars. Tidlig i høst da smittenivået på landsbasis var et helt annet, var andelen 10 prosent. Andelen som har fått færre timer enn normalt er imidlertid lavere enn tiden rett etter gjenåpning i

mai 2020, da 1 av 3 med vedtak om spesialundervisning fikk færre timer. (Utdanningsdirektoratet 2020). Våren 2020 var grunnskolene stengt over en lengre periode, mens vinteren 2021 har grunnskolene som regel vært stengt i noen dager.

25 prosent av elevene som er tildelt timer til særskilt norskopplæring, har fått færre timer enn normalt i perioden 4. januar til 12. mars. Andelen er omtrent den samme for elever med vedtak om tospråklig fagopplæring og/eller morsmålsopplæring. I ukene etter gjenåpning våren 2020, fikk til sammenligning omtrent halvparten av elevene med særskilt norskopplæring i grunnskolen færre timer enn normalt. Høsten 2020 gjaldt dette 11 prosent av elevene med særskilt norskopplæring.

Drøyt halvparten av skolene som har elever som har fått færre timer med spesialundervisning eller særskilt norskopplæring enn normalt oppgir at de har oversikt over timene elever har gått glipp av. Omkring 40 prosent av skolene har delvis oversikt.

16 prosent av elevene med vedtak om spesialundervisning og 11 prosent av elevene med særskilt språkopplæring har fått et annet tilbud enn vedtaket tilsier. Dette dreier seg om at opplæringen er gitt av personale med annen kompetanse enn vedtaket tilsier eller at organiseringen skiller seg fra det som står i vedtaket.

Det var nærmest ingen forskjell mellom andel elever som fikk timene som normalt på 1.-7. trinn og 8.-10. trinn verken for elever med spesialundervisning eller elever med særskilt språkopplæring.

De fleste skolene har hatt økte kostnader knyttet til smitteverntiltak

94 prosent av skolene oppgir at de har hatt ekstra kostnader knyttet til smitteverntiltak i perioden 4. januar til 12. mars. 80 prosent av skolene har hatt økte kostnader knyttet til vikarbruk, mens 5 prosent av skolene oppgir at de har hatt økte kostnader til leie av lokaler.

23 prosent av skolene oppga at de har fått ekstra økonomiske midler fra kommunen i 2021. 56 prosent fikk tilsvarende ekstra midler i 2020.

Noe reduserte åpningstider i SFO

20 prosent av skolene har hatt reduserte åpningstider i SFO. Dette er en nedgang fra våren 2020 hvor 49 prosent av skolene hadde reduserte åpningstider.

Referanser

